

De flesta-problemet

Efter att ha lyssnat på Johan Rockström – mer pessimistisk nu, men ändå tillkämpat hoppfull – i programserien Vinter i P1 (27 dec. 2019) tänker jag så här, när jag också försöker tänka positivt:

Ok, det är inte orimligt att spekulera i en exponentiell (ränta på ränta-ökning, ökande ökning) *positiv* utveckling av något i klimatfrågan. Det skulle kunna hända. Greta Thunberg-effekten kan sägas vara exempel på en sådan redan nu, men då är det förstås frågan om opinionsbildning, inte åtgärder.

En sådan sig exponentiellt positivt utvecklande företeelse skulle kunna leda till en *positiv tipping point* (som motvikt mot det flertal negativa tipping points som hotar vid horisonten; ”tipping point”: kan liknas vid att vicka bakåt på en stol, överskrids en given punkt går fallet mot golvet inte att hejda).

Det händer många positiva ting bottom-up, alltfler grupper och individer försöker leva klimatsmart. Top-down däremot, dvs. makthavare och politiker som tar kloka beslut som påverkar grupper och individer – där ser det förstås betydligt svårare ut. Den dag bottom up- och top down-krafterna drar åt samma håll – ja då kan det börja bli fart på saker och ting! Då kanske vi på allvar kan göra något åt de stora problemen, på vilka klimatkrisen är ett symptom: orimlig befolkningsökning, ökande utsläpp av växthusgaser, ekonomisk tillväxt till varje pris-filosofin, ökande energianvändning, ohejdbar konsumism av onödigheter, osv.

Men så har vi ju *de flesta-problemet*...

Det som framför allt gör Rockströms tillkämpade hoppfullhet hopplös är känslor, tankar, reaktioner och handlingsmönster hos majoriteten av Jordens 7,5 miljarder människor. ”Vi måste...” säger Rockström. Vilka är dessa *vi* han talar till? Jo, det är maximalt cirka 14 procent av svenskarna till att börja med, 1,4 miljoner människor, de flesta äldre; de som nämligen lyssnar på P1. Det rör sig om ett positivt urval, en grupp med många mer eller mindre redan frälsta, hos vilka Rockströms ord säkert kan falla i god jord. Men de flesta svenskar, minst 85 procent, lyssnar aldrig på P1. Dessa 8,5 miljoner är upptagna av annat. I första hand vill de bli underhållna. 40 procent lyssnar på P4, en mer lokalt inriktad kanal, med mycket pladder och underhållningsmusik. Många ser med förtjusning på förnedrings-tv (se den mest missbildade människan i världen brottas med den näst mest missbildade!) eller kändistävlings-tv (På spåret...).

Det är denna stora majoritet människor det gäller; inte bara i Sverige utan i hela världen. Hur skall de göras tillräckligt medvetna och engagerade, handlingsberedda – och rädda! – inför rådande klimatnödläge, så att våra fega, röstfiskande, populistiska politiker (gäller numera samtliga partier) tar intryck och vågar besluta om effektiva åtgärder mot växthuseffekten?

Att lyckas väcka denna slumrande folkmajoritet, att till och med få dem att ändra sin livsföring i klimakrisens tecken, det är en hart när omöjlig uppgift, enligt min ringa mening. Nedan några skäl till detta:

- Människor är sociala varelser. Vi håller ihop och samarbetar i en vi-grupp, bekämpar ”dom andra”. De flestas påkallade vi-grupp har alltför snabbt blivit alltför stor. För att inse klimatkrisens allvar och för att kunna hantera den effektivt måste en vi-känsla uppstå för den enorma gruppen ”alla vi människor på Jorden”. Vi är fortfarande biologiskt programmerade för små jägar/samlar-grupper, ett tiotal personer högst. Historiskt har de flestas vi-grupp blivit större och större, ända upp till nationalstaten. Vi ser nu hur människor inte klarar världsmedborgarskapet, utan drar sig tillbaka till vi inom nationens gränser – vi svenskar – kontra dom andra, utlänningarna i världen. Se vad som händer i Polen, Ungern, Brexit-Storbritannien i Europa, Trumps USA, Bolsonaros Brasilien, Putins Ryssland, Xis Kina osv.
- De flesta människor är kortsiktiga. Redan innevarande decennium, fram till 2030, då utsläppen av koldioxid skall ha halverats, är en oöverblickbar period för de flesta, ännu mer så fram till 2050 då nollutsläpp skall ha uppnåtts. I första hand vill vi ha mat, kläder, bostad och socialt umgänge *just nu*, för dagen. Har vi detta vill vi gärna ha lite roligt också, bli underhållna. Vi tittar ut genom fönstret och ser att allt ser ut ungefär som vanligt, alltså kan det inte vara någon större fara...
- De flestas genomsnittliga teoretiska begåvning är begränsad. Dessutom är vi mentalt lata, vill och orkar inte tänka efter när det gäller svåra saker. Och klimatfrågan är komplicerad, kräver eftertanke.
- Både de flesta och vi andra (ha ha...) lever i en kultur som verkligen inte prioriterar bildning, dvs. goda kunskaper som tillåter en att se sammanhang och dra slutsatser. Det är snabba häftiga ryck som gäller, det är glassigt, ytligt. Vi vill bli underhållna i skolan också, inte strävsamt lära oss mer och mer om svåra saker.
- De flesta är också fysiskt lata. Vi vill skaffa bil om vi inte har någon, fortsätta att köra till jobbet i stället för att gå, cykla eller åka kollektivt.
- Klimatkrisens följder är till största delen än så länge okända för de flesta. Att haven stiger och översvämmar kustnära områden och städer, det är konkret och fattbart. Men följder som hunger, vattenbrist, gigantiska migrationsströmmar, konflikter till följd av klimatförändringar, etc., är svårare att greppa.
- Detta med betydelsen av biologisk mångfald är något alldeles för svårt och abstrakt för de flesta. Ok, det är inte bra att det blir ont om pollinerande bin, men för övrigt...? Det spelar väl ingen roll om nån jäkla spindelart lever eller dör?
- Människor i allmänhet kommer längre och längre ifrån naturen. År 2050 kommer två tredjedelar av Jordens befolkning att bo i städer. Att 60 procent av ryggradsdjuren (däggdjur, fåglar, fiskar, kräldjur, groddjur) bevisligen har försvunnit sen 1970 spelar ingen roll för de flesta. De har inte ens märkt det, och de bryr sig inte.
- De flesta människor i utvecklade länder vill behålla sin levnadsstandard till varje pris, människor i mindre utvecklade länder vill ha samma standard som de rika länderna.

- Vi i Europa och i någon mån Nordamerika vet ändå en del om klimatkrisen (även om vi inte gör något åt den). Större delen av Jordens befolkning – de flesta – vet inte ens vad som pågår.
- De flesta av oss tänker: Det drabbar förmodligen inte oss, utan mest dom där långt borta... Synd om dom, men va fan... Vi struntar i dom.
- De flesta lyssnar inte på Rockström eller andra kunniga klimatologer. De vet inget om vad vetenskapen säger. De läser inga tidningar och inga böcker. De tittar hellre på sinnesslö förnedrings- eller kändistävlingsteve, full med idiotreklam för onödiga varor.
- Många många – de flesta – lyssnar däremot på ledare som Trump, som själv använder sig av fake news, samtidigt som han anklagar alla moståndare för att göra just det. Trumpsympatisörer och andra enkelriktade världen över (SD:are t.ex.) får sin information från likasinnade på sociala medier och allehanda propagandistiska (hat-)sichter.

Det kommer med stor sannolikhet att krävas en större omedelbar katastrof: hundratals miljoner människors död till följd av något som med hundraprocentig tydlighet kan kopplas till klimatkrisen – först då kan de flestas känslor, tankar och beteende tåkas ändras. Först då kan effektiva åtgärder komma att vidtas av räddhågade politiker.

Det är inte en fråga om om, dylika katastrofer kommer. De inträffar redan nu, men är ännu så länge för begränsade, inte tillräckligt tydligt kopplade till klimatet, inte tillräckligt nära för de flesta, inte tillräckligt inpå skinnet...

Människorna kommer inte att dö ut på vår planet, inte med en gång i alla fall. Men evolutionen, som vi inte styr utan är en del av, kommer att se till att vi blir betydligt färre till antalet.

Det är bra att Johan Rockström (et al.) finns. Och kanske är det bra och nödvändigt att snarare vara tillämpat hoppfull, att locka med något i stället för att bara varna... Själv blir jag mer ängslig och ångestlig av en hoppfullhetsvärldsbild som jag anar är falsk... Jag föredrar att se situationen i vitögat. Det värsta som kan hända är ju ändå att vi dör – beror ju på hur förstås, men vore det så farligt egentligen...? Det vore tveklöst mycket bra för allt annat liv på planeten Jorden i alla fall, om den ödesdigra monokulturen Homo sapiens fick lite välbehövligt mothugg, det kan vi konstatera.